

Op twee plekken tegelijk

Drie modellen voor blended geschiedenisonderwijs

Scholen zullen waarschijnlijk fysiek onderwijs combineren of gaan combineren met online onderwijs. Deze combinatie van verschillende vormen van leren wordt *blended learning* genoemd. Hoe kun je dat aanpakken als geschiedenisdocent?

Tim Huijgen is universitair docent en vakdidacticus geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Daarnaast is hij docent geschiedenis op het H.N. Werkman Stadslyceum in Groningen. **Stefan van der Weide** is docent geschiedenis op Stad & Esch in Meppel. **Marije Brouwer** is vakdidactica geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen en docente geschiedenis op Het Drachtster Lyceum.

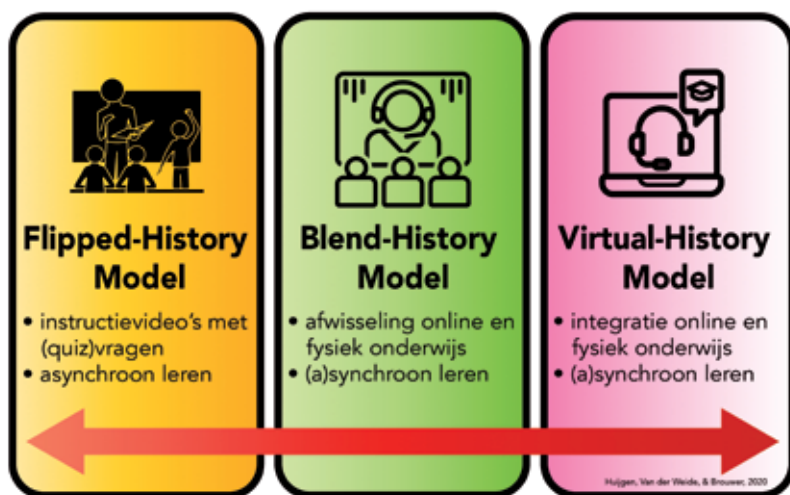
Bij *blended* onderwijs wordt vaak tot 79 procent van de leerstof online aangeboden.¹ Een belangrijk uitgangspunt is dat *blended learning* geen 'losse' werkvorm is die je in een les inzet. Het is een principe voor het ontwerpen van onderwijs. Onderzoek laat positieve effecten zien op leerprestaties van leerlingen, maar hoe organiseer je *blended learning* in het geschiedenisonderwijs?²

Staker en Horn (2012) hebben een handig overzicht gemaakt welke vormen van *blended learning* mogelijk zijn.³ Gebaseerd op deze vormen hebben we drie modellen ontwikkeld voor het ontwerpen van *blended* geschiedenisonderwijs (zie figuur 1). De modellen staan niet op zichzelf, maar kunnen met elkaar worden gecombineerd. Binnen ieder model kan worden gevarieerd met de verdeling tussen online en fysieke leeractiviteiten.

heid tot het inkorten van de fysieke lessen waarin aanwezigheid van een docent noodzakelijk is. Hierdoor zijn leerlingen minder lang op school en dit leidt weer tot betere mogelijkheden voor spreiding van klassen en lessen in een schoolgebouw. Brugklasleerlingen kunnen bijvoorbeeld thuis, via YouTube, een instructiefilmpje van vijftien minuten bekijken over het Romeinse Rijk en bijbehorende vragen beantwoorden. In de aansluitende fysieke les, van bijvoorbeeld 30 of 45 minuten, wordt vervolgens het begrip van het onderwerp gecontroleerd, feedback gegeven op de gemaakte vragen en eventueel een (verdiepende) opdracht gemaakt onder begeleiding van de docent.

Blend History Model

Het *Self Blend Model* is een onderwijsvorm waarbij leerlingen zelf vakken of lessenseries kiezen die zij online volgen. Vaak gebruiken scholen dit om het leren van leerlingen te verrijken en verdiepen. Hierop gebaseerd ontwikkelden wij het meer docentgestuurde *Blend History Model* waarbij een docent vooraf bepaalt welke onderdelen van het curriculum online dan wel fysiek worden gevolgd. Een blok onderwijs op school wordt steeds afgewisseld met een blok online onderwijs. Het afstandslernen kan via asynchrone leeractiviteiten, zoals het maken van opdrachten waarop leerlingen individuele feedback ontvangen, of via synchrone leeractiviteiten, zoals online lessen in bijvoorbeeld *Teams*, of via een combinatie van beide.

Hierboven: **Figuur 1.** Overzicht van de drie modellen.
Rechterpagina: **Figuur 2.** Hulpvragen bij het bespreken van de modellen.

¹ Allen, E.I., Seaman, J., & Garrett, R. (2007). *Blending in: The extent and promise of blended education in the United States*. Sloan Consortium.

Flipped History Model

De eerste vorm is gebaseerd op het *Flipped Classroom Model* en laat leerlingen zelfstandig en buiten school bijvoorbeeld instructievideo's bekijken, artikelen lezen, of podcasts luisteren over een specifiek historisch onderwerp of een vaardigheid. Dit kan worden gecombineerd met (quiz)vragen, die online of in een fysieke les worden besproken. Een gedifferentieerde voorbereiding kan door instructiefilmpjes van verschillende niveaus aan te bieden of te variëren in de moeilijkheidsgraad van de bijbehorende vragen. Dit model geeft de mogelijk-

'Compenseer verminderde lestijd niet met veel meer (online) opdrachten'

Doordat leerlingen vaker thuis onderwijs volgen, zijn zij minder lang op school. Binnen de online blokken kunnen verschillende modules worden ontworpen, zodat deze aansluiten bij de leerbehoefte en interesse van verschillende leerlingen. Op deze manier kan keuzevrijheid (*self-blend*) binnen het model worden ingebouwd. De lessen voor atheneum 4 kunnen bijvoorbeeld beginnen op school met onderwijs over de prehistorie en oudheid. Na deze lessen wordt het onderwijs over

Hulpvragen bij implementatie modellen

Individuele voorbereidende vragen

- Waar ben ik als geschiedenisdocent volgens mij en volgens anderen goed in?
- Waar ben ik als geschiedenisdocent volgens mij en volgens anderen minder goed in?
- Van welke onderwijsactiviteiten krijg ik energie?

Gezamenlijke voorbereidende vragen

- Wat willen wij bereiken bij onze leerlingen (missie en visie)?
- Hoe ziet onze onderwijscontext¹ eruit?

Discussievragen voor sectievergadering

- Wat zijn de voor- en nadelen van ieder model voor onze missie, visie en onderwijscontext?
- Welk model spreekt ons, rekening houdend met onze onderwijscontext, het meeste aan?
- Is een combinatie van de modellen handig voor onze onderwijscontext?
- Welke verdeling willen wij tussen fysieke en online leeractiviteiten?
- Hoe monitoren wij het leerproces van leerlingen?
- Hoe zorgen wij voor voldoende technologische ondersteuning voor docenten en leerlingen?
- Gebaseerd op de individuele voorbereidingsvragen: wie gaat wat doen en wanneer?

Het is handig de vragen in bovenstaande volgorde te bespreken.

1) Met de onderwijscontext wordt bijvoorbeeld bedoeld welke ervaringen leerlingen en docenten hebben met digitaal onderwijs, hoe goed leerlingen zijn in zelfgestuurd leren, welke mogelijkheden het lesrooster biedt, welke beperkingen en mogelijkheden het schoolgebouw heeft, welke (technologische) randvoorwaarden er zijn en andere relevante vragen m.b.t. mogelijke implementatie van de modellen.

Flipped-History Model

- instructievideo's met quizvragen
- asynchroon leren

Blend-History Model

- afwisseling online en fysiek onderwijs
- (a)synchroon leren

Virtual-History Model

- integratie online en fysiek onderwijs
- (a)synchroon leren

Huijgen, Van der Walde, & Bouwens, 2021

de middeleeuwen volledig online aangeboden. De lessen over de zestiende eeuw worden vervolgens weer volledig op school gegeven.

Virtual History Model

Dit model is gebaseerd op het *Enriched Virtual Model*. Leerlingen gaan hierbij niet alle dagen naar school, maar werken bijvoorbeeld na een startbijeenkomst op school thuis verder aan opdrachten. De fysieke lessen kunnen grootschalige hoorcolleges zijn of kleinschalige werkcolleges. De online lessen kunnen bestaan uit asynchrone en synchrone leeractiviteiten. De online leeractiviteiten kunnen gedifferentieerd van vorm zijn, zodat leerlingen kunnen aansluiten bij wat zij op dat moment nodig hebben. Online onderwijs vormt het uitgangspunt bij dit model, waardoor leerlingen minder vaak op school zijn.

De Eerste Wereldoorlog wordt bijvoorbeeld normaal gesproken in de derde klas behandeld in ongeveer acht lessen. In het *Virtual History Model* zijn de leerlingen de eerste les fysiek aanwezig en geeft de docent uitleg over de opzet van de lessenserie en de leerdoelen, en wordt voorkennis geactiveerd. Daarna (een tijdsperiode die overeenkomt met ongeveer zes fysieke lessen) werken leerlingen thuis aan klaargezette opdrachten, volgen zij webinars en krijgen zij online feedback. De docent monitort het leerproces gedurende de lessenserie en maakt het leren zichtbaar door regelmatig de voortgang met leerlingen te bespreken. De lessenserie wordt afgesloten met een fysieke les waarin leerlingen bijvoorbeeld een presentatie houden over wat zij hebben geleerd, en waarin zij feedback ontvangen van medeleerlingen en hun docent.

Implementatie van de modellen

Wanneer een gesprek (binnen de sectie) over de modellen wordt gevoerd, is het aan te raden om niet te denken in bestaande structuren. Discussieer bijvoorbeeld over verschillende rollen binnen een sectie. Het is denkbaar dat niet iedere docent meer fysiek les hoeft te geven, maar dat deze collega zich (in een bepaalde periode) kan richten op het ontwerpen en/of verzorgen van online leeractiviteiten binnen een model. Voor het op gang brengen van dit gesprek hebben wij een aantal hulpvragen opgesteld die opgenomen zijn in figuur 2. ■

■ Spanjers, I.A.E., Koningen, K.D., Leppink, J., & van Merriënboer J.J.G. (2014). *Blended leren: Hype of verrijking van het onderwijs?* Kennisnet. Zie tinyurl.com/y8a2ay7q.

■ Staker, H., & Horn, M.B. (2012). *Classifying K-12 Blended Learning*. Innosight Institute. Zie tinyurl.com/yb92bdyw.

■ Tips zijn gebaseerd op een overzichtsstudie van NRO naar de effecten van *blended* onderwijs. Zie tinyurl.com/yafsp2a6.

Vijf tips voor *blended* onderwijs

Ten slotte vijf tips bij het ontwerpen en invoeren van *blended* geschiedenisonderwijs.⁴

1. Gebruik leermiddelen van goede kwaliteit. Je kunt bijvoorbeeld lesmateriaal gebruiken van het project *De feiten voorbij* wanneer je aan de slag wilt gaan met causaliteit (tinyurl.com/yc65vhfa). De bundels van *Actief Historisch Denken* (tinyurl.com/y8ukrbam) of de drietrapsdidactiek van Tim Huijgen voor het onderwijzen van contextualiseren (tinyurl.com/yahwpdhe) zijn hiervan ook voorbeelden.
2. Gebruik quizen om het leerproces van leerlingen te monitoren. Dit kan via handige online tools, zoals Edpuzzle en Quizizz.
3. Maak het onderwijsprogramma niet zwaarder voor leerlingen door verminderde lestijd te compenseren met veel meer (online) opdrachten.
4. Stimuleer samenwerking en communicatie tussen leerlingen onderling, en tussen leerling en docent. Gebruik hiervoor online tools die dit kunnen faciliteren.
5. Kies betrouwbare online tools en zorg voor technische ondersteuning in geval van problemen.